

Щоб не грати реквієм малим річкам

Воду нашу насущну дай нам...

Річки, наче діти: їх доглядати треба, як немовлят у сповиточку. Голубиця, Люблінка, Зульня, Михайлівка, Муравинка... Вони не тільки окраса нашого краю, а й природні комори, в яких акумулюються запаси води.

Можливості матері—природи здаються невичерпними, і людина часто забуває, а іноді й просто не задумується над тим, що вона, природа, не тільки вічна, а й беззахисна та вразлива. Полісся здавна славилось чистою джерельною водою річок і озер. Приємно було відпочивати на їхніх берегах, при бажанні вудочкою спіймати рибу, щоб приготувати смачну юшку. Сьогодні, на жаль, ми переконалися, що малі річки надзвичайно чутливі до нерозумної господарської діяльності людини.

На території району протікає дві середні річки Горинь і Случ, 26 малих, розташовано по 27 озер і ставків. Усе це та численні великі й малі болота, джерела, струмки не лише формують неповторний ландшафт краю, а є природними коморами, в яких акумулюються запаси води. Однак це зовсім не означає, що води в нас безмірно, а природні ресурси не потребують упорядкування. Згідно з даними ЮНЕСКО, нині у світі понад 1,5 млрд. людей не мають доступу до якісної питної води, а за прогнозами Всесвітньої метеорологічної організації до 2020 року з її нестачею може зіткнутися все населення планети Земля. Питна вода стане однією з головних проблем XXI століття. Україна, Португалія та Греція мають у Європі найменші її запаси на душу населення.

Для забезпечення дотримання режиму використання водних ресурсів і охорони земель водного фонду та виконання Указу Президента України спеціалісти управління водного господарства цього річ провели 26 цільових перевірок режиму використання, охорони та відтворення водних ресурсів. Виявили 18 порушень водного законодавства, видали 18 приписів і винесли 12 постанов про адміністративні правопорушення. Сума штрафів становить 986 гривень. Основними порушеннями є розорювання прибережних захисних смуг, створення несанкціонованих сміттєзвалищ з побутового сміття та бур'янів. Зокрема в межах прибережної смуги річки Михайлівка на території Ремчицької та Туловицької сільських рад виявили розорювання земель пайовиками. Те саме побачили на території Зносицької сільської ради, де СГПП «Маяк» розорює прибережну смугу річки Мурашника. Відповідати ж за стан річок мають власники земель, по яких вони протікають.

Не провели облік кількості скинутих кар'єрних вод у канал Бенізький ВАТ «Вирівський кар'єр» і зливних у Случ ВАТ «Сарненський завод мостових технологічних конструкцій». У цю ж річку проводять скид без обліку й аналізу зливних вод з території м. Сарни. Хоча до винних вживаємо заходи адміністративного впливу, та, звичайно, лише штрафами не зарадити тій біді, що завдають водним ресурсам, які служать джерелом питної води для населення України.

Малі річки споконвіку були пов'язані з дозвіллям, купанням, літньою й зимовою риболовлею. На жаль, і на горе собі ж, люди постійно засмічують береги водойм у місцях відпочинку. Найбільше дістається малим річкам, які протікають через населені пункти. Вони вбирають у себе не лише зливні води міст і сіл, а й продукти нашої життєдіяльності та відкриті прояви безкультур'я та нехлюйства.

Наприклад, через місто Сарни протікає мала річка Радіжська, а в народі її називають «Вонючка». Ця річка задихається від сміття, стоків нечистот, що скидають жителі, які проживають поряд, вони ж розорюють прибережну захисну смугу. Те саме з річкою Случ: неорганізовані звалища сміття, миття машин, розорювання. Щороку в поверхневій воді в районі скидається 4,9 млн. м³ зворотних вод, з яких недостатньо очищених 0,7 млн. м³. Це ті, що обліковуються. А скільки самовільно?

Напівмертві річки вже не виконують свого природного призначення — напувати землю. Кожна своїм горем напхана, але всі вони мають спільного ворога — плуга. Саме орачі доклали чи не найбільше зусиль до їхнього знищення. Розорювали квітучі заплави, вивертали глиби землі на схилах полів уздовж русел — і текли в них брудні потоки. Замулювалося дно, втрачало здатність до дренажу... Божевілля триває: за один лише рік із полів України вимивається та видувається майже 600 мільйонів тонн ґрунту, у тому числі понад 20 мільйонів тонн гумусу — основи родючості. Він і настеляє нові перини на днищах річок, зводить їх зі світу: разом із мулом осідають залишки отрутохімкатів, хімічних добрив.

Ой, як тяжко ти вмираєш, річко! Скільки їх — потічків, річечок, бродів, джерелець — звелося, пересохло, зникло, загинуло, ділося, пропало, відійшло, згубилося в часі, пере оралося, обміліло до нитки, а нитка зашилась в траву, словом, скільки їх щезло з лиця Землі. Люди знищили джерело в урочищі «Трищава», річки в межах сіл Чудель, Яринівка, Стрільськ, Любиковичі перетворюються в сміттєзвалища. Розорюють прибережні захисні смуги річок на територіях Тинненської сільської ради (СГПП «Случ»), Костянтинівської (СГПП «Мир»), Чудельської та Зносицької (СГПП «Маяк») і власники земельних паїв майже на всіх територіях сільських рад. Так, у с. Чудель жителі М. Яковець, О. Пацьола, В. Тишков прямо на березі Случа складують гній, сіно, дрова, тирсу та розорюють смугу. Жителі с. Яринівка поблизу Михайлівки також створили сміттєзвалища. Ми бездумно віддали річки на поталу безгосподарності, лінощів і безпробудної байдужості.

Щоб не грати реквієм малим річкам, треба бити на сполох. Очевидно, усім варто прислухатись до крику їх душі: і керівникам підприємств, і простим смертним. Це від нас залежить здоров'я доквілля, а отже й здоров'я та життєдіяльність наступних поколінь. Зупинімось, вслухаймося, про що плаче маленька річечка, здогадаймося, про що шепочуть ліс, мальовничі галявини, завалені сміттям. Це одна із найболючіших тем нашого буття: як зберегти нашу прадавню земельку родючою та багатою? Як зберегти уже вкрай замулені й згвалтовані річки, річечки, як зберегти те, що залишилося від колись славної та могутньої матері—природи?

У 1994—1996 роках розпочали паспортизацію малих річок. Уже складено паспорти на 9 із них. Але у зв'язку з браком фінансування цю роботу призупинили. Проблемою є організація та функціонування в повному обсязі моніторингу стану поверхневих водотоків і забезпечення виконання програми «Відродження малих річок Сарненського району». Нині сам час вимагає створення дієвої системи збереження здоров'я великих і малих річок, що потребує суттєвих централізованих капіталовкладень і нових нормативних документів, та й зовсім іншої відповідальності за долю тихих і ясних вод, які дісталися нам у спадок і мають бути передані наступним поколінням українців. Кожну річку й кожную річечку треба вкласти в зелену колиску, яка надійно захистить русло від двох страшних болячок: замулення та виснаження — так любить повторювати Станіслав Горбаш — людина одержима та закохана в природу.

Вчені підраховали: для створення прибережних захисних смуг в Україні треба виділити 1 мільйон гектарів землі, а в районі — 1,3 тис. га. І цю роботу вже розпочали на території Ремчицької, Тутовицької та Любиковицької сільських рад. З держбюджету виділено 83,1 тис. грн. За ці кошти виготовили технічну документацію на облаштування прибережних захисних смуг річки Михайлівка й отримали державний акт на землі водного фонду Тутовицької сільської ради.

Тож не скупімо, не роздумуймо, багато це чи мало — віддаймо землі під водоохоронні зони. Не шкодуймо — окупиться. Відродимо та захистимо річки, будемо пити чисту, як сльоза, і смачну воду. Творитимемо, велику та святу справу, яка пронесеться через сотні поколінь...

Валентина БРУСНЯК